

Αστική γεωργία για μία βιώσιμη πόλη με χαρούμενους κατοίκους

Μία περιοχή πρασίνου του Δήμου Θεσσαλονίκης με πολύ ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, μοναδικά στον ελληνικό χώρο έλκυσε την παιδαγωγική μας ομάδα να ασχοληθεί μαζί της. Πρόκειται για μία έκταση οκτώ στεμμάτων απέναντι από το Καυταντζόγλειο Στάδιο της πόλης, η οποία φιλοξενεί αστικό αμπελώνα, κοινοτικό λαχανόκηπο και οπωρώνα. Δημιουργήθηκε στον χώρο του μηχανουργείου του δήμου μετά από απόφαση της αντιδημαρχίας Ποιότητας Ζωής να μετατρέψει την περιοχή σε χώρο πρασίνου.

Ο αστικός αμπελώνας τον Απρίλιο

Ο αστικός αμπελώνας με τον κοινοτικό λαχανόκηπο, τον οποίο περιποιούνται οι περίοικοι, συνδέεται άμεσα με το φαινόμενο της απώλειας της Βιοποικιλότητας ιδιαίτερα στους αστικούς χώρους, με την αντίστροφη όμως έννοια. Δίνει μία λύση για την ανάπτυξή της αν χρησιμοποιηθεί ως παράδειγμα για εφαρμογή σε πολλούς κοινόχρηστους αστικούς χώρους, εγκαταλειμμένους, αφρόντιστους κι ερημικούς, που αποτελούν χαμένο αστικό έδαφος, ενώ οι περίοικοι κάθονται στα μπαλκόνια των πολυκατοικιών χωρίς επαφή με την φύση. Η ενεργοποίηση της αστικής συνείδησης αποτελεί σημαντικό κομμάτι της ανάπτυξης της βιοποικιλότητας και της βιωσιμότητας μια πόλης, η οποία δεν περιορίζεται μόνο στους χώρους πρασίνου, στις κατασκευές με παραδοσιακά υλικά, στα βελτιωμένα ενεργειακά συστήματα και στην ανακύκλωση.

Στις 5 Απριλίου 2022 επισκεφθήκαμε τον αστικό αμπελώνα. Μας φιλοξένησε ο Προϊστάμενος της Διαχείρισης Αστικού Περιβάλλοντος του Δήμου Θεσσαλονίκης κ. Ματζίρης με τους συνεργάτες του και η Υπεύθυνη του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Ελευθερίου Κορδελιού κα Αθανασίου.

Τα ερωτήματα των μαθητών προς τον κ. Ματζίρη εστιάστηκαν α) σε στοιχεία που αφορούν τον αστικό αμπελώνα, όπως το τί υπήρχε παλαιότερα στην περιοχή του, τότε και ποιοι πρωτοστάτησαν στην δημιουργία του, πόσα αμπέλια φυτεύτηκαν, από ποιες ποικιλίες, ποιος ο μελλοντικός σχεδιασμός για περαιτέρω αξιοποίηση του υπόλοιπου χώρου και β) στον κοινοτικό λαχανόκηπο που εκτείνεται βόρεια του αμπελώνα.

Φιάλες κρασί "Γοργόνα" που διατίθεται σε φιλανθρωπικά δείπνα του Δήμου Θεσσαλονίκης

Πριν τους Ολυμπιακούς αγώνες του 2004 η περιοχή αποτελούσε χώρο στάθμευσης και συντήρησης των απορριμματοφόρων του Δήμου. Ο αμπελώνας δημιουργήθηκε το 2013. Καταλαμβάνει 2 στρέμματα από μία συνολική έκταση 8 στρεμμάτων. Δίπλα του δημιουργήθηκαν αστικοί κήποι κι ένας οπωρώνας. Ο δήμος φύτεψε 480 αμπέλια, 120 ρίζες από κάθε ποικιλία. Φιλοξενεί τις ελληνικές οινοποιήσιμες λευκές ποικιλίες ρομπόλα, μαλαγουζιά και τις ερυθρές αγιωργίτικο και ξινόμαυρο.

Το 2014 παράχθηκε το πρώτο κρασί. Η καλλιέργεια του αστικού αμπελώνα είναι απολύτως βιολογική. Το κρασί «Γοργόνα» που παράγει και πήρε το όνομα από την αδελφή του Μεγαλέξανδρου, δεν είναι προς πώληση, αλλά δίνεται σε φιλανθρωπικά δείπνα και δράσεις του Δήμου Θεσσαλονίκης.

Στην δημιουργία του συμμετείχαν τρεις φορείς: α) Ένας δημόσιος φορέας, οι υπηρεσίες του Δήμου Θεσσαλονίκης επί Δημάρχου Ι. Μπουτάρη κι Αντιδημάρχου στο τμήμα Ποιότητας Ζωής, νυν Δημάρχου Θεσσαλονίκης, Κ. Ζέρβα, β) ένας εκπαιδευτικός κι ερευνητικός φορέας, το Εργαστήρι Αμπελουργίας της Γεωπονικής Σχολής του Α.Π.Θ., γ) ένας ιδιωτικός κι επιχειρηματικός φορέας, το Κτήμα Γεροβασιλείου. Την φροντίδα των φυτών ανέλαβαν υπάλληλοι του δήμου και φοιτητές του Εργαστηρίου Αμπελουργίας, που κάνουν την πρακτική τους άσκηση.

Ο αμπελώνας αποτελεί ένα «πράσινο» σημείο στην καρδιά της πόλης όπου άνθρωποι όλων των ηλικιών μπορούν να απολαύσουν καθαρό αέρα και να ξαποστάσουν στα ειδικά σχεδιασμένα παγκάκια που έχουν εγκατασταθεί δίπλα στα αμπέλια, να επικοινωνήσουν, να μοιραστούν σκέψεις, συναισθήματα, προσδοκίες. Είναι δε επισκέψιμος από σχολεία και τουρίστες.

Η δημιουργία ενός αστικού οινοποιείου βιώνει μια άνθιση τα τελευταία χρόνια παγκοσμίως. Στην Μονμάρτη υπάρχει αμπέλι που τελεί υπό την αιγίδα του δήμου του Παρισιού. Στα βόρεια όρια του μητροπολιτικού Λονδίνου βρίσκεται ο πρώτος αμπελώνας του Λονδίνου. Αναβιώνει η ποικιλία Dorina στη λιμνοθάλασσα της Βενετίας, που ήταν το κρασί που προτιμούσαν οι Δόγηδες. Αμπελώνας υπάρχει και σε ταράτσες του Μπρούκλιν στη Νέα Υόρκη έκτασης 1400 τ.μ. Στην Βιέννη καλλιεργούνται αμπέλια σε 6.000 στρέμματα μόλις μερικές στάσεις του μετρό έξω από την πόλη.

Οι μικροί περιφραγμένοι κήποι που εκτείνονται στον χώρο μετά τον αμπελώνα είναι αποτέλεσμα της παρέμβασης φοιτητών του τμήματος αρχιτεκτονικής, στα πλαίσια ευρωπαϊκού προγράμματος, σε συνεργασία με τους περίοικους. Ο χώρος επιλέχθηκε για την ανάπτυξη της αστικής γεωργίας, δηλαδή την δημιουργία χώρου πρασίνου με διαφορετικό ρόλο και λειτουργία, ο οποίος μπορεί να δραστηριοποιήσει την γειτονιά. Ο κοινοτικός λαχανόκηπος λειτουργεί ενισχυτικά και συμπληρωματικά προς τον αμπελώνα,

καταλαμβάνοντας σήμερα έκταση 1 στρέμματος. Παράλληλα, με την ευκαιρία της συμπλήρωσης 100 χρόνων από την απελευθέρωση της πόλης, δημιουργήθηκε ένας οπωρώνας με φύτευση 100 οπωροφόρων δένδρων.

Εικόνες από τον κοινοτικό λαχανόκηπο

Μελλοντικά σχεδιάζεται να δημιουργηθεί ένα μικρό περίπτερο ενημέρωσης για τις δραστηριότητες του χώρου και για θέματα ανακύκλωσης. Πρόκειται για ήπια παρέμβαση που δεν θα επιβαρύνει τις υπόλοιπες υπάρχουσες δραστηριότητες, εκτός από κάποιες μετατροπές σε τεχνικές υποδομές όπως η περίφραξη, τα παγκάκια, τα καθιστικά και τα κιόσκια.

Υπάρχει σκέψη για δημιουργία χώρων παρόμοιας λειτουργίας και σε άλλους χώρους της πόλης σε συνεργασία με την δημοτική κοινότητα, καθώς και δημιουργία των λεγόμενων πάρκων «τσέπης», δηλαδή μικρών πάρκων γειτονιάς που αξιοποιούνται προς αυτή την κατεύθυνση, κάνοντας ένα πέρασμα από το γκαζόν και τα καλλωπιστικά φυτά στην αστική γεωργία.

Καθίσταται φανερό, όπως τόνισε και η κα Αθανασίου, ότι αν κατασκευασθούν κήποι γειτονιάς σε διάφορους υπολειπόμενους χώρους της πόλης που παραμένουν άχρηστοι, θα εξασφαλισθεί επάρκεια τροφής για μεγάλο μέρος του πληθυσμού που είναι κάτω από το όριο της φτώχειας. Δεδομένου ότι η συντριπτική πλειοψηφία των κατοίκων μιας μεγαλούπολης ζουν σε διαμερίσματα, κατά κάποιο τρόπο οι αστικοί κήποι έχουν αντικαταστήσει τους κήπους των σπιτιών αποτελώντας την αυλή της γειτονιάς. Επιπλέον αποτελούν τόπο συνάντησης κι επικοινωνίας των κατοίκων της περιοχής.

Θα πρέπει να τονίσουμε ότι ο κοινοτικός λαχανόκηπος και ο αστικός αμπελώνας δημιουργούν ένα πλούσιο περιβάλλον αστικού πρασίνου προσελκύοντας κι άλλους ζωντανούς οργανισμούς, όπως έντομα και πουλιά, συμβάλλοντας έτσι στην αύξηση της βιοποικιλότητας στο αστικό περιβάλλον. Δημιουργούν επίσης έναν χώρο επικοινωνίας και συνάντησης των περίοικων μέσα στην απομόνωση της ζωής στις πολυκατοικίες των μεγαλουπόλεων. Επιπλέον η συστηματική, εκτεταμένη εφαρμογή τους και σε άλλες περιοχές της ίδιας πόλης ή και άλλων πόλεων που τηρούν τις προϋποθέσεις, θα συμβάλει στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και μπορεί να εξασφαλίσει τροφή σε τμήμα του αστικού πληθυσμού που υποσιτίζεται. Βάσει των ανωτέρω τα δύο αυτά στοιχεία της αστικής γεωργίας που απασχόλησαν την ομάδα, συμβάλλουν στην προώθηση των τριών διαστάσεων της βιώσιμης ανάπτυξης – κοινωνική, περιβαλλοντική, οικονομική- βάσει της Ατζέντας 2030. Υπηρετούν άμεσα τους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης που αναφέρονται στις βιώσιμες πόλεις και κοινότητες, στην δράση για το κλίμα και στην μηδενική πείνα. Το γεγονός ότι το αστικό περιβάλλον επηρεάζει την φυσική, κοινωνική και ψυχική κατάσταση των κατοίκων και διασφαλίζει υγεία, ενισχύει επίσης την επίτευξη του στόχου που σχετίζεται με την καλή υγεία και ευημερία. Γενικότερα επίσης υπηρετείται στο αστικό περιβάλλον ο στόχος που εξασφαλίζει την ζωή στη στεριά μέσω της καταπολέμησης της ερημοποίησης και της αναστροφής της υποβάθμισης του εδάφους και της βιοποικιλότητας.

Σας προσκαλούμε όλους, μαθητές κι εκπαιδευτικούς, να τον επισκεφθείτε! Θα εξοικειωθείτε με το αμπέλι, την αστική γεωργία και την οικολογία!

Πηγές

<https://vinoterra.gr/cava/2016/08/03/αστικοί-αμπελώνες-urban-vineyards>

<https://www.thessalonikiartsandculture.gr/thessaloniki/sygxroni-thessaloniki/thessalonikiotiko-krasi-apoton-proto-astiko-ampelona/>

<https://thessaloniki.gr/trigos-ston-astiko-ampelona-tou-dimou-thessalonikis/>

https://www.kpe-thess.gr/download/ekdoseis/ekpaideytiko_yliko/Biwsimi_Poli.pdf

https://gslegal.gov.gr/?page_id=5506